

ható értelemmel ítéli meg. Szerző hálára kötelezi maga iránt a magyar bölcsélet művelőit ilyen s hasonló irányú munkáival, melyekhez alapos tudása mellett nagy szorgalma és ambitioja van. Mi örömmel üdvözljük e kis füzetet s várjuk, hogy ehhez még több ilyen fog csatlakozni.

Dr. Gál Kelemen.

A magyar irodalom története.

Képes díszmunka két kötetben. Szerk. *Beöthy Zsolt*. Kiadja az Athenaeum irod. és nyomdai részv. társ. Nagy 8. r. Budapest 1896. I. A legrégibb időktől Bessenyei felléptéig. VIII., 516 l. II. Bessenyei (!) felléptétől a kiegyezésig. 1772—1867. IV., 840 l.

Terjedelmes és pompás kiállítású két kötetben, immár teljesen befejezve áll előttünk a legterjedelmesebb és már régóta várt magyar irod. történet, melyre a szerkesztők (Beöthy Zsolt és Badics Ferencz) belső megelégedéssel, a magyar közönség pedig méltó örömmel és büszkeséggel tekinthet. Irodalomtörténetünk, e legújabb tudományok egyike, rövid pár évtized alatt, a szorgalmas és körültekintő munkások egész hosszú sorát bírja felmutatni; ma már a finomabb és jellemző részletek nagy tömege került napfényre s áll az összefoglaló munkások rendelkezésére, melyekből veszély nélkül kivonhatók az általános eredmények s megalkotható nemzetünk szellemi életének képe. Erre vállalkozott e mű két szerkesztője, hogy ezt egy írói szövetség által hajtassa végre s összesen 41 nevet olvasunk az első kötet élén, kiknek munkája e mű, köztök néhány kiválóan történetírót és pár más rokon tudomány művelőjét; mert a szerkesztők igen helyes célzata az volt, hogy bevonva a rokon és felvilágosító tudományok képviselőit, a magyar irodalmat fejlődésében úgy mutassák be, mint nemzetünk szellemi életének a többi irányokkal szervesen kapcsolt részét, melyet ezer láthatatlan szál kapcsol össze egész létünkkel, mely visszahat a nemzeti életre és táplálkozik belőle. Legkivált történelmi, politikai életünknek irodalmunk legszebb nyilatkozataival tartozunk; mert nemzeti fentartásunk ösztöne és sikere, nemzeti erőnknek és szellemi életrealitásunknak legfényesebb dicsősége. Mindezek nemcsak indokolttá teszik történetíróink részvételét e műben, hanem szükségességét meg is magyarázzák. Valljuk meg egyszersmind, hogy e mű nemcsak szép, fényes emléke irodalomtörténetünk jelen állásának; hanem azok a szellemi és művelődéstörténeti eredmények, melyek minden időben szívünk méltó büszkeségei, ki is tűnnek belőle s így hívatta van arra, hogy irodalmunk ismeretét és e megismerés által a magyar irodalom iránti szeretet ápolja és erősítse nemzetünk egész művelt osztályában, mely világpolgáriás iránya miatt egy pár fényes neven kívül a többi irodalmunk munkásai közül hajlandó keveselni. Ezt a szeretetet, a nemzeti élethez ezt a meleg ragaszkodást pedig csak a közeli ismeretség ébresztheti fel

és ápolhatja. A mit nem ismerünk, nem is szerethetjük. A mit félig ismerünk, az még alig érdekel, ha csak nem alkalmoszerűleg vagy rendkívülisége miatt meg nem lepő. Ezért szükséges az, hogy közönségünk s ne csak tudós világunk, irodalmunk történetét lehető közelről megismerje, megszeresse; mert a mint Beöthy az előszóban találóan mondja olvasó közönségünkről, ennek „irodalmi műveltsége és izlése csak igen vékony és szakadozó szálakkal van a magyar szellem történeti fejlődésével kapcsolatban.“

Meggyőződésem szerint e mű valóban kiválóan hivatott arra, hogy áthidalja a megismerés és közöny közt fennálló ürt, hivatott úgy belső tartalma, mint külső kiállítása által.

A belső tartalomról idézzük e helyt az előszó pár sorát: „A könyvet a magyar irodalomtörténet (és magyar történet s művelődéstörténet) munkásainak egy nagyobb társasága írta, szám szerint 41-en. Így egyfelől minden egyes cikk oly szakember tollából kerülvén, kinek az illető tárgy sajátlagos tanulmányai körébe esik, ez a mód megbízhatóság és alaposág tekintetében is biztosítékot nyújt.“ Erről valóban tanúskodik a könyv minden lapja. Nézetem szerint e mód az alaposágon kívül, egy nagyon széleskörű érdeklődés felbresztésére is igen alkalmas s a mennyiben 41 író munkája mellett úgy is előre le kellett mondani a teljes egységről, azon összhangról, mely a felfogás egyformaságában, szigorú logikájában, az egyes részek viszonylagos arányában és terjedelmében csak akkor lehet, ha valamely mű vagy egy író vagy nagyon kevés számú író munkája: az írók e számát bátran növelni is lehetett volna, mert számos kiváló név, sőt irodalmunk történetének és történetünknek valódi fölfedező munkásai közül is néhány hiányzik, kiknek kimaradása nem egészen érthető s nem is előnyös ebben az esetben.

Azon egyenetlenségekről, melyek úgy a részek arányában, sőt a felfogásban is mutatkoznak, melyekről az előszó igen találóan emlékezik meg: a mű előnyei mellett szükségtelen aprólékoskodás volna szólni s e pár bemutató sornak célja nem is lehet. Mi csak azt gondoljuk, hogy a magyar irodalom története nem oly rendkívül nagy terület, melynek korunk kutatásainak eredményeihez alkalmazott megírásához oly sok író közremunkálása volna egy ekkora műben szükség s kevesebben, sőt csak néhányan tökéletesebbet bírtak volna adni, ha nem is a részletekben, legalább a fő dolgokban. Ez bizonyos, csak időt kell vala nekik adni, hogy a magok részét jól előkészíthessék. Erről azonban épen e műnél, tudjuk, hogy szó nem igen lehetett, mert a fő feladat a sürgősség és az volt, hogy a millenáris évre megjelenjék s egyik hirdetője legyen a magyar szellem erejének, nagyságának; mert az előszó szép szavai szerint: ez nemzeti erősségünk és iskolánk. Ezért a nagy közönség és kritika egyaránt csak lelkesedésének adhat kifejezést, midőn e két pompás kötetben lapozva, olvasva fe'tárja, látja

benne azt, mi szívünknek a legdrágább s csakugyan kívánatos, hogy olvassa szívével és hogy ez úton irodalmunk ismerete növelje a magyar közönségben a történeti öntudatot, a nemzeti érzés erejét s ne feledje olvasása közben egy pillanatra sem, hogy a magyar embernek világpolgárságot hajhászni nem csak felesleges, hanem nemzeti életünket veszélyeztető fényűzés is. Ez a legfőbb tanulság.

De méltó büszkesége e mű a magyar nyomdászati iparnak is és méltó a hasonló német kiadványokhoz külsejére nézve is. Nemcsak nyomása szép, tisztametszésű mediaeval betűvel, hanem mellékletei, szövegekpei, hasonmásai mind nagy gonddal s szakértelemmel vannak megválogatva és kiállítva. Az I. k.-ben 199 szövegekép és 37 műmelléklet, a II-ikban mintegy 300 szövegekép s szintén 37 műmelléklet van a lehető legjobb technikai kivitelben s e sorok írója örömmel látta, hogy a II. k. 524. l.-ján a kiskőrösi Petőfi-ház az ő felvétele után van adva (Pet.-Muz. V. 3 számhoz melléklet), noha megnevezve nincs. Ez egyébként néhány más mellékletnél sincs megmondva, pl. az I. 152 lapon álló képről megemlíthető lett volna, hogy Schopper P a n o p l i a-jából van véve, mely Frankfurtban 1568-ban jelent meg.

F. Z.

Különfélék.

A kolozsvári Ferencz József-egyetemen f. é. márcz. 1-én volt Ő Felsége védnöksége alatt (sub auspiciis regis) az első doktorrá avatás. Filep Gyula orvosdoktornak jutott a szerencse elsőnek lenni e legmagasabb kitüntetés elnyerésében. Ő Felségét dr. Wlassics Gyula vallás és közoktatási m. kir. miniszter helyettesítette, a kinek magas eszmékkel telt felavató beszéde (az egyetem és társadalom egymáshoz való viszonyáról) képezte az ünnepély fénypontját. A felavatás a régi erdélyi országgyűlések színhelyén, a városi Redoute nagytermében, a megállapított czeremóniák pontos megtartásával folyt le s lélekemelő hatással volt az ünnepélyen jelen lehetett intelligens s díszruhába öltözött közönségre. A felavatás után az egyetemi orvostanhallgatók díszbédet adtak kitüntetett jeles pályatársuk tiszteletére, a melyen jelen volt a miniszter is kíséretével s az egyetemi tanári karon kívül a vármegye, város és hatóságok fejei és képviselői.

A kolozsvári állami tanítónőképző intézet f. é. márcz. 1-én ünnepelte fennállásának 25 éves jubileumát, dr. Wlassics Gyula vallás és közoktatási m. kir. miniszter és Szathmáry György min. tanácsos és neje, valamint Kolozsvár városa intelligentiája és hatóságainak jelenlétében. Az ünnepély Kozma Ferencz tanfelügyelő megnyitó és üdvözlő beszédével kezdődött, fénypontja volt az intézet nagyérdemű igazgatónőjének, Lázárné Kasztner Janka úrnőnek szép felolvasása az intézet 25 éves történetéről. A tanítványok éneke, zongorázása, sza-